

॥ ॐ ॥

શ્રી લક્ષ્મિકાન્તનાટક સમાજ.

દાનવી માયા.

નાટકનાં આયતો તથા દુકમાર.

છપાવી પ્રસિધ્ધ કરનાર.

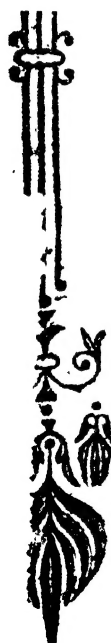
ચંદુલાલ હરગોવિન્દદાસ શાહ.

માલેક:-શ્રી લક્ષ્મી કાન્ત નાટક સમાજ.

હાલ મુકામ-વિક્ટોરીયા થીએટર, ગ્રાંટરોડ-મુંબઈ.

—:૩૦૬:—

કીંમત ત્રણ આના.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
સા. નં. ૧૨૬
ગુજરાતી કાંપીરાઈ-સંગ્રહ
૭૯૦૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૮-૯૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ દાનવ્ય નામ

વિષય ૬ - ૨૦૪

॥ ॐ ॥

॥ तवसत् परमात्मा ए नमः ॥

❀ દાનવી માંચા. ❀

નામક નાટકનો સંક્ષિપ્ત સાર અને ગાયનો.

શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ માટે

જાપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

ચંદુલાલ હરગોવિનદાસ શાહ

માલેક—શ્રી લક્ષ્મી કાન્ત નાટક સમાજ.

હાલ મુકામ—વિઠ્ઠેરીઆ થીએટર, ગ્રાંટરોડ—મુંબઈ.

મુદ્રત, જાપાનમાં રેઝાર આવેલા
શ્રી “રાઈર” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં રતિલાલ દલબદાસે જાપી.

આકૃષિ રજી

સને ૧૯૧૮

પ્રત ૫૦૦૦

મિંમત ૩ આના.

૭૬૦૮

આ નાટક વિષેના પ્રત્યેક અધિકાર હ. સ. ૧૮૬૯ના ૨૫મા
એક્ટ પ્રમાણે માલીકે પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે માટે
તેમની આજ્ઞા વિના આ નાટક દોષ્ટએ ભજવવું,
ભજવાવવું કે છાપવું, છપાવવું નહિ.

દાનવી માયા નાટકનાં મુખ્ય પાત્રો.

પુરૂષ પાત્રો.

શ્રીકૃષ્ણ	પરમાત્મા...	આ વિશ્વવિખ્યાતવિશ્વતિના પરિચયની જરૂર નથી
બળરામ
અભિમન્યુ
ધટોત્કચ
દુર્યોધન
દુઃશાસન
શકુની
લક્ષ્મણ
મદ્રસેન
ગોકુળ
શાસ્ત્રીજી
રાજપુરોહિત
ખોડીયા
લગલો

ઉપરાંત—અક્ષય, પ્રતિહારી, સૈનિકો, રાક્ષસો વીગેરે.

શ્રી પાત્રો.

—ૐૐૐૐૐ—

વત્સલા	બળરામની પુત્રી અને અભિમન્યુની અર્ધાંગના
વિલાસીની	વત્સલાની પ્રીય સખી અને પછીથી ધટોત્કચના પતિ
મોહિની	મદ્રસેનની પુત્રી અને પછીથી લક્ષ્મણની પ્રિયતમા
મુલદ્રા	અભિમન્યુની માતા અને શ્રીકૃષ્ણની ભગિની
હિડબા	ધટોત્કચની માતા
મથુરા	ગોપુળની શ્રી
ત્રીવેણી	શાશ્વીતની શ્રી

ઉપરાંત—દસીઓ, સખીઓ, વારાંગના વીરર

સ્થળ—હરિતનાપુર, હિડબાવન અને દારિકા

— પર સંસારીઓને ખુશખબર —

આલુ જમાનાની નવી ફેશન

અપ—દુ—ડેટ પાકા રંગના

ફેન્સી છાયલો.

—ક્યાંથી લેશો ?—

કાલ્યાણદેવી રોડ ઉપર ૨૦ વરસના જુના અનુભવી

શાં કુંજલાલ કીશોરીલાલ

કે જ્યાં ઠગાવાની તથા કાચા રંગની ધાસ્તી નથી.

અમારે ત્યાં દરેક જાતનું રેશમી લથા મુતરાઉ કપડાં
રંગવાળું તથા છાયવાળું કામ ખાસ માલિકોની હેખરેખ
નીચે સાચા મેલેક વખત પધારી ખાલી કરો.

શાં કુંજલાલ કીશોરીલાલ

જાણું—નરનારાયણના મંદીર સામે કુ નં. ૩૫૪
પોસ્ટ નં. ૨, મુળક.

— જુના અને જાણીતા —

ડાહ્યાભાઈ જગજીવનદાસ

❖ જરીવાલા ❖

હુમારે ત્યાં ચોખ્ખી ચંદીની ભરતકામની શુક, ટીકી, કાંગરી, કટોણી (પુળીયા) નાકા તથા લાકડી કસળ-ગોટા (રીખીન) વિગેરે હરેક જાતનો જરીમાલ હુમારે ત્યાં તૈયાર મળશે તથા ઓર્ડર મુજબ બનાવી આપવામાં આવશે તેમજ ઓર્ડર પ્રમાણે હરેક જાતનું અપ-ટુ-ડેટ ફેશન મુજબનું ભરતકામ બનાવવામાં આવે છે.

હુમારા કારખાનાની બનાવટની ઉચ્ચ કારીગીરીની ખાત્રી માટે મુખ્ય તેમજ કલકત્તાના મોટા એકઝીબી-શનોમાંથી સોનાનાં ચાંદ સરદીશીકેટા મળેલાં છે.

નં ૦ ૩૭ લીડીંગજર—મુખ્ય.

❧ દાનવી માયા. ❧

નામક નાદકનો પ્રવેશાનુક્રમે સંક્ષિપ્ત સાર.

પ્રારંભમાં નાન્દી.

અંક ૫ હેલો.

પ્રવેશ પહેલો—કૌરવોની રાજસભા—વિન્યાયત્રાયે નિકળતા હરિતનાપુર આવેલા બળરામ અને દુર્યોધનનો મેળાપ અને આનંદ દરમ્યાન શિકારના ઝગઝગમાં હાર પામેલા અને પાથ પુત્રના વીરત્વથી ક્રોધે બરાએલા લક્ષ્મણનું આવડું, દુર્યોધન પાસે અભિમન્યુ પર અત્યાચારનો આરોપ મુઠી જુઠી ફરીયાદ કરવી, જેથી દુર્યોધન ક્રોધે બરાબ અભિમન્યુને બોલાવી દોષિત ઠરાવી ધિક્કાર આપે છે, પરંતુ વીર અભિમન્યુ પોતે નિર્દોષ હોવાથી દુર્યોધનને દાંતતોડ જવાબ આપે છે. જેથી બળરામ તેને ઉદ્ધત જાણી પેતાની પુત્રીનો તેની સથેનો સંબંધ તોડી દુર્યોધનના પુત્ર લક્ષ્મણ સાથે કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરે છે તેથી અભિમન્યુ ઉશ્કેરાય છે અને બળરામને અવિચારી સાહસથી અટકાવતાં પિતાંજીવાદ વધી જાય છે પરિણામે તન્નવારો ખેંચાય

છે ત્યાં શ્રી કૃષ્ણ પ્રગટ થઈ અભિમન્યુનું અનિષ્ટ કરવા તૈયાર થયેલા દુર્યોધનને અટકાવે છે.

૨૦૯૦.

પ્રવેશ બીજો—સુભદ્રાનો આવાસ-પ્રતિકુળ ભાગ્યદશાનો
વિચાર કરતી સુભદ્રાને અભિમન્યુ આવી સગપણ તોડવાના સમાચાર આપે છે જેથી ક્રોધે ભરાઈ વીર માતા નિરસાઈ પુત્રના હૃદયમાં ઉત્સાહનો દિપક પ્રગટાવી વત્સલાનું હરણ કરવા ઉશ્કેરે છે અને માતા પુત્ર દ્વારિકા તરફ વિદાય થાય છે.

પ્રવેશ ત્રીજો—ગોકુળનું ઘર—ગોકુળની શ્રી મથુરી
પોતાના પતિના જીલકણ સ્વભાવથી કંટાળેલી દેખાય છે, ગોકુળ પ્રવેશે છે, તેના જીલકણ સ્વભાવનું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ જણાય છે, મથુરી કંટાળાને પોતાને પીયર ચાલી જાય છે.

પ્રવેશ ચોથો—વત્સલાનું વસંતોદ્યાન-વત્સલાનો સખીઓ
સાથે હાસ્યવિનોદ ચાલી રહ્યો છે ત્યાં વિલસીની આવી અભિમન્યુ સાથેનો સંબંધ તોડવાના સમાચાર આપે છે જેથી વત્સલા ચીંતાતુર થાય છે અને કોઈ રસ્તો ન મળવાથી શ્રીકૃષ્ણનું શરણ યાય છે ત્યાં શ્રી કૃષ્ણ પ્રગટ થઈ તેની મનઃકામના પૂર્ણ કરવાનું વચન આપી સંતવન કરે છે, પછીથી પ્રેમચેલી કુમારીકાત્ પતિ ભક્તિ દર્શાવનાર ઉદ્યારો.

પ્રવેશ પાંચમો—સ્થળ ઉદ્યાન. મુગ્ધા કુમારીકા-ત્રીવેણી અને
સખીઓનો હાસ્યવિનોદ, બાદ સખીઓનું જવું, અચાનક રાજ્યપુરોહીતનું શાસ્ત્રી સાથે પ્રવેશવું અને પુત્રી ત્રીવેણીનો શાસ્ત્રી સાથે હસ્તમેળાવ કરી પ્રસ્થાન હંપતિની પ્રેમજોષી.

પ્રવેશ ૬ ઠા—ભયંકર જંગલ—દારિકા જતાં સુભદ્રા અને અભિમન્યુ બૂલા પડવાથી ભયંકર જંગલમાં આવી ચડે છે જેથી સુભદ્રા ગભરાય છે પરંતુ તેનું શાન્તવન કરી એક નિર્ભય સ્થાનમાં બેસાડી અભિમન્યુ જંગલ સળગાવે છે; જેથી તે સ્થાનનો સ્વામી ધટોત્કચ આવી અભિમન્યુથી યુદ્ધ મંચાવી પરાજય આપી તેના શૌર્યની શ્લાઘા કરતો ચાલ્યો જાય છે ત્યાં સુભદ્રાનું આવવું, પોતાના પુત્રને મૃત્યુ પામેલો જોઈ સંતાપ કરવો, તેટલામાં હેડંગાનું આગમન, પરસ્પર ઝાળખાણ અને સ્નેહીઓનો મેળાપ, પછીથી ધટોત્કચનું આવવું, હિંડબાએ તેને અભિમન્યુ સાથેનું સગપણ સમજાવવું અને બ્રાતૃ-હત્યા માટે ધિક્કાર આપવો, જેથી ધટોત્કચની આત્મધાતની તૈયારી પરંતુ કૃષ્ણચંદ્ર પ્રગટ થઈ ધટોત્કચને સાહસ કરતો અટકાવી અભિ-મન્યુને સજીવન કરે છે અને ધટોત્કચ આશ્ચર્ય પામે છે.

— ટૂંસો. —

પ્રવેશ ૭ મો—રાજમાર્ગ—શ્રી કૃષ્ણનાં ઉપકારથી તેના ગુણાનુરાદ ગાતા ધટોત્કચ અને અભિમન્યુની શોધ માટે નીકળેલી ત્રિલાસીનીનો મેળાપ. નૂતન પરિચય થયા બાદ ત્રિલાસીનીએ બનતી મદદ કરવાનું વચન આપવાથી બાનંદિત બની ધટોત્કચ અભિમન્યુને બોલાવવા માટે જાગૃત્તે પછી વીર ધટોત્કચ પર મેહિન થયેલી ત્રિલાસીનીનો તેને જ વરણનો નિશ્ચય.

પ્રવેશ ૮ મો—ગોકુળનું ઘર.—મથુરીથી કંટાળેલા ગોકુળનું મથુરીના પીયર જવાથી ખુશી થતાં આવવું તથા તેનું હંમેશાને માટે કાટણ કાઢી નાખવા એક મેલી વિદ્યા જાણનાર

શાસ્ત્રીજીને બોધાવી તેની સામે મથુરીનું દિષે જેમ તેમ બાંધવું, કપડાંની પેટી લુલ્લી જવાથી મથુરીનું પાટા આરવું અને છુપાઇને બધું સાંભળવું, મથુરીનો કોષ અને મોડુળની ફજેતી.

પ્રવેશ ૯ મો—વત્સલાનો એકાંત વાસ્તુ-પતિ વિશેષે ઉન્માદી બનેલી વત્સલા પાસે લક્ષ્મણ બાવી પ્રેમયાચના કરતાં તિરસ્કાર મળવાથી કોષે બરાબ જુલમ ગુજારે છે; પરંતુ અભિમન્યુના આગમનથી લક્ષ્મણનો કોષ વધી જાય છે અને યુદ્ધ કરવા તૈયાર થાય છે. એટલામાં પ્રમળ પરાક્રમી ધટોત્કચ પ્રમટ મધ અભિ-મન્યુ અને વત્સલાને નસાડી મોકે છે અને સૈનિકોનો નાશ કરી લક્ષ્મણને એક ભયંકર દ્રશ્ય બતાવી ધમકાવે છે.

— ટૂંલો. —

ટ્રોપસીન.

અંક ૨ જો

પ્રવેશ ૧ જો—અભિમન્યુનો ઘટોત્કચેષનાવેલો મહાસય-
વત્સલાનો વિભાસિની અને સખીએ । સાથે હાર્ય પિનોદ અને
મીઠી મચ્છરી પછીથી અભિમન્યુ આવતાં દંપતિની પ્રેમગોષ્ઠી ત્યાર
બાદ કૃષ્ણના હાથે અભિમન્યુ અને વત્સલાનો હરતમેળાપ અને
અભિમન્યુની સદ્ધર્મ પ્રવૃત્તિની પ્રાર્થના.

પ્રવેશ ૨ જો—સ્થળ—શાસ્ત્રીજીતું ઘર—ગોકુળનું મુસલ-
માન સીપાહીઓના ૩૨થી જુલમાં શાસ્ત્રીજીના પરમાં બરાબ જવું,
બંધકર જુલયાપ-ઘોડાળો, પોલીસે ચોર સમજી ગોકુળને પકડી જવો.

પ્રવેશ ૩ જો—બળવામનો આવાસ—દુર્યોધન તથા
બળરામનો મેળાપ, પરસ્પર કુશળ સમાચાર પુછાયા બાદ વત્સલાને
જોવા માટે તે આ લગ્નમાં અસમ્મત છે એવી બળરામ પાસે
દુઃશાસ્ત્રન શંકા કરે છે જેથી કૃષ્ણચંદ્ર કે ઘે કરખ વત્સલા રૂપે
રહેલા ઘટોત્કચને લાવે છે અને તેનાજ મ્હોડેથી સર્વને ખાત્રો
કરાવી વિદાય કરે છે સર્વના મધ્ય પછી વચ્ચે બોલવા માટે શકુની
લક્ષમણને ધમકાવે છે પછીથી લક્ષમણ પેતાની યુદ્ધિનો બંડાર
પૂરેલો કરે છે.

પ્રવેશ ૪ જો—ઘટોત્કચે ઉપજાવેલું મનોહર સ્થાન—
કેરવોને પાવમાલ કરવાના વિચારોમાં શુંબાવેલા ઘટોત્કચ પાસે
વિભાસિની આવે છે અને અંતઃપુરમાં જવાનું મુચવે છે જેથી

ઘટોત્કચ એક મનોહર બબર બનાવી વિદ્યાપિનીને તેની સંભાળ રાખવાનું કહી વિદાય થાય છે પછીથી દુર્યોધન પોતાને બનાવતી રત્નો આંખી કપટ કરનાર વ્યાપારી ॥ શોધ કરતો આવે છે અને વિદ્યાસિનીને તેની મદદગર ધારી વ્યાપારી કર્યા છુપાયો છે તે જોર બુલમીથી મનાવે છે ત્યાં વ્યાપારી વેશમાં ધટોત્કચ પોતેજ પ્રગટ થઈ વિદ્યાસિનીને બચાવી દુર્યોધન તથા દુઃશાશનથી વાક્યુદ્ધ મચાવે છે પરિણામે દુર્યોધન અત્યંત ઉશ્કેરાઈ તેનો ધાત દરવા ધસે છે, પરંતુ ઘટોત્કચ છટકી જાય છે અને દુર્યોધન તથા દુઃશાશન તેની આસુરી માયાબળમાં બધાય છે. — દેખો. —

પ્રવેશ ૫ મા—જોકુળનું ઘર—જોકુળનું જમીનપર પોલીસના હાથમાંથી છુટી આવતું પશુ પાછો કચેરીમાં શો જવાબ આવે તો વિચાર કરે છે, મથુરી પીયરમાંથી તેના મા બાપે પતિ પાસે જઈ ક્ષમા માગી તેની સેવા બજાવવાનું કહેલું હોવાથી પાછી આવી જોકુળ પાસે માફ માંગે છે જોકુળ તેને ક્ષમા કરે છે અને પછી કચેરીમાં બોલતો પાઠ ચાલુ કરે છે.

પ્રવેશ ૬ થો—લગ્ન મહત્ત્વ—કોરવ અને ચાંદોના સમુદાય વચ્ચે લક્ષમણ અને વતસલા રૂપે રહેલા ઘટોત્કચનો હરત મેળાપ તે જોઈ દુર્યોધનનો અનંદ ઉકેરાઈ જાય છે પરંતુ પળવા માં સર્વને આશ્ચર્ય પમાડતો વીર ઘટોત્કચ વનિતા વેશ ઢાળી પ્રગટ થાય છે તે જોઈ સધળા તેને પંકડવા ધસે છે પરંતુ ઘટોત્કચ સર્વની આંખોમાં ધુળ નાંખી છટકી જાય છે. — દેખો. —

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—અભિમન્યુનો આવાસ.—સુભદ્રા અને હિડંબા સાથે અભિમન્યુ તથા ધટોત્કચનો હુમેળાપ, ધટોત્કચે યુદ્ધનું નિમંત્રણ આપેલું હોવાથી સંગ્રામની તૈયારી અને સર્પના ગયા પછી અભિમન્યુની વત્સલા પાસેથી પ્રેમભરી વિદાયગીરી.

પ્રવેશ ૨ જો—સ્થળ પાંડવોનો આવાસ —સુભદ્રા અને અભિમન્યુ તરફ ક્રોધાગ્નિ વરસાવતો દુર્યોધન છંદેગાયલો પ્રવેશ છે, અચાનક સુભદ્રા પ્રવેશ છે, બંને વચ્ચે વાદવિવાદ, ક્રોધે ભરાયેલો દુર્યોધન સુભદ્રાને માવા ધસે છે, અચાનક શ્રી કૃષ્ણ પ્રગટ થઈ દુર્યોધનને સાદાસ કરતો અટકાવે છે. — રૂબલો. —

પ્રવેશ ૩ જો—રણભૂમિ.—બગરામને સમજાવવા છતાં ન સમજવાથી અને યુદ્ધની તૈયારી કરવાથી માહું પરિણામ લાવનાર યુદ્ધ વ્યાપાર વિષયમાં વિચારમરત શ્રી કૃષ્ણ ઉમેલા છે, ત્યાં સૈન્યને આવતું જોઈ અભિમન્યુ અને ધટોત્કચને બચાવવાનો નિશ્ચય કરી ચાલ્યા જાય છે, પછીથી રાક્ષસો અને કૌરવોનું સૈન્ય આવતાં દુઃશાસન અને અભિમન્યુનું યુદ્ધ, તેમાં દુઃશાસનનો પરાજય, પછીથી દુર્યોધન સાથે યુદ્ધ કરતાં અભિમન્યુનું મુર્છિત થવું, ત્યાં બંધી મળે આવેલા ધટોત્કચને હાથે દુર્યોધનને મુર્છા, આર બાહુ બગરામ સાથેના હથેલ યુદ્ધમાં ધટોત્કચ હારી જવાથી તેને નીચે પટ્ટી બળામ

તેનો નાશ કરવા મુશ્કળ ઉઠાવે છે, પરંતુ શ્રીકૃષ્ણ પ્રગટ થઇ બળ-
રામને બચાવે છે. મુજિત થયેલા સર્વ યોદ્ધા જાગૃત થાય છે,
અને અશ્વર્ય પામે છે.

— રૂબી. —

પ્રવેશ ૪ થો—કચેરી.—ન્યાયાધીશ સામે જોડાઈને
ન્યાય, લુભમાં જોડાઈને આગળ આવવા જવાનું રહેમ કરી ન્યાયા-
ધીશે આપસમાં સલાહ કરવાની સુચના કરી, ફરીયાદી તથા
આરોપીનું પરસ્પર સમજાવું જવું— ઠામીકનો અંત.

પ્રવેશ ૫ મો—શ્રી કૃષ્ણ બળરામને ઉપદેશ આપી શાન્ત
કરે છે અને સુભદ્રા અભિમન્યુ તથા ધટોત્કચ સાથેનું વૈર લુભાવી રનેહ
બંધાવે છે, આ દુર્યોધન આરતી લક્ષ્મણનાં લમ મોહિની સાથે કરી
આપવાનું કહી યુક્તિથી શાન્ત કરી બળરામ તથા કૃષ્ણ વિદાય થાય
છે પાછળથી સમય વિચારી નમી ગયેલા દુર્યોધન તે બંને બંધુનો
નાશ કરવાનો નિશ્ચય કરે છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—કૌરવો, બળરામ, અભિમન્યુ અને ધટોત્કચ
વચ્ચે સંપ સલાહ, પરસ્પર ક્ષમાની યાચના, શ્રી કૃષ્ણના વરદ હરતે
વિલાસીની અને ધટોત્કચ તથા મોહિની અને લક્ષ્મણનો હરત-
મેળાપ ! છેવટનો આનંદ !!! સર્વ શાન્તિ !!!

— સમાપ્ત. —

॥ ॐ तत्सत् गणेशाय नमः ॥

ॐ हानवी माया. ॐ

नाटकना गायनो

अंक १ लो.

(भजनाथरक्ष)

भम नमन सरस्वतीने
हे जननी, दुःखहर्, शुभकर, प्रगतिने—
मयुर वादन शुभ वसना,
पद्म आसन अक्ष तनया,
वाद्य वीणा धारिणी;
कर पूनित धरणे, तिमिर हरणे, विजय हरणे
प्रसूत जनने—नमन.

वारांगनायो—

१

जय ज्योति जग भगवणे प्रसरे जयजयकार,
अमर हजे अविनिपति कुशकुण यक्ष विस्तार.

રજુધીરા પ્રગ્ન પ્રતિપાળ,
ધરી કંઠે વિન્ન્ય વરમાળ—રજુ૦

ભગે' ભારી ધૈય' ધારી જાણે અરિજન કાળ-ધરી.
રજ્ય નીતિમાં પ્રતિતિ જીતી પ્રદેશ વિશ્વાસ-ધરી૦

વારાંગના—

૨

હેરી ! ફેરી ગમરી નીડર યે કનક
બીર ભરન મંચ કયસે કયસે જામ !— હેરી૦
પન ધટવા પે ઠોઠી મચ્છ,
ગમરી પટક મોરી ચુનરી બીજામ્.
નીફટકો કયસે સમઝામ !—
રમઝગમે' મંચને મુંદરી ગવામ,
પીયા મોહે પુછે કહું બાત કયા બનામ.
લોગ કહત હરજામ.....હેરી.

મુલદ્રા—

૩

વિશ્વપતિ માયા તારી, બામક બસે છે ભારી,
ધૂતિ જાયે માનવ હારી.—
જીવ જરી ન જાનતિ પામે, મોહ મંમતામાં વિરામે,
સારંગ પાણીને વિસારી.....વિશ્વ.
મુજુજા છે માયા વારી, માનવ થાકે મોર્ચા મારી
જાણી સ્વામી ! ભે હિચારી.....વિશ્વ૦

અભિમન્યુ—

૪

ભાવું હરી જ્ય કરીને, પ્રિયતમા
કૌરવના મદને તોડી,
ધરી કૃપાણુ, હારી પ્રાણુ રણુમાં—જાવું
મદભર વચન એ ભારી ઉચરતા;
અભિમાની દીનજન દુઃખિતજ કરતા—ધરી

મથુરી—

૫

મથુરી હું મદ્યેલી નાર, જોઈ તન ઉપવનની આ બહાર,
મથુર ઉડેજ અપરંપાર.....મથુરી.
પરંથો પીટયો મળ્યો બૂલકણો, તેથી જોળન ભરતી,
રહેતી નીરંતર પીડા કરતી, મદમાતી થઈ ફરતી—

કુળ અને મથુરી—

૬

હુ તો ચાલી પીયર, ભણે જાઓ રામ રામ
માઈ મેંધુ મહીયર, મેંધા થાઓ રામ રામ—
ભોગ મળ્યા કે અહીં પરણાવી, માંગ્યા પાપે ભાવી,
કર્મથી મારા કરમે આવી બાધ બીલ્લી આવી;
અહું ભાવ્ય જો દળે પનોતા, હું જાણીશ કે યેરી નહોતી.
પડો ખાડમાં,.....ચાલી.

વતસલા અને સુખીઓ—

૭

મનહર શોભા સુંદર ઉપવનની અવલોકી અનુરાગે—
આલી વસંત મધુર વધાવો, માળ કુસુમની ધારીને,
દિવ્ય અમીરજા ભરીયે આવો, અંતર વહાલ વધારીને—મનહર

મધુરી કાચલ ટહુકે છે, અંદાં મગને ચમકે છે,
સરવરમાં છલકે વારી, મધુકર ગુંજ કરે ભારી,
આવો, આવો, લપટાવો, રૂઝની પ્રેમ પરસ્પર
ધારી—મનદર.

વતસલા અને સખીઓ— ૮

લજ્જા ધરનારી, અનંગ રંગ ભારી,
તારી છૂતલડીમાં છલકાય—
નમને પ્રીતિ સુધા ઝલકાય,
ખીલ્યું જોખનીયું કોલાં ખાય—લજ્જા ૦

આશી લવારી ? તમથી કું હારી, હાંસી ન હુથી રહેવાય,
પ્રીતમજી આવશે, પીડા સમાવશે, સાક્ષી જ્ઞાને શરમાય ?
ધેક્ષી જ્ઞાને અધીરી થય ?—લજ્જા ૦

વતસલા—

૯

સ્નેહ મંથીએ જે ગુંથાયો, સ્નેહ સરોવર વસનારો,
પ્રણય પંથ આમી નવ તજશું, એજ નેત્રનો છે તારો - સ્નેહ ૦
નાર નાવને નાવિકે એ તારે, ભવ સાગરથી જામાં ઉગારે,
તે પ્રીતમનું નામ રમરતાં તરશું સંસારે—સ્નેહ ૦
હસ અને રોએથી નહિં મારે, નાર સતિનું જીવજી એ મારે,
તે પ્રણુનું આ દેહ હૃદયમાં, ધ્યાન સદા ધારે
હૃદયનું ધ્યાન સદા ધારે—સ્નેહ ૦

ત્રીવેણી—

૧૦

મને મોહન મીલાવે, જોખનીયું જોજે જાય,
 મારી કળી મધુર, ખીલી પૂર, પીયુ વિના કરમાય—મને૦
 નારી નાજી કડી, નાની નમર લચકાવતી,
 ખીલી પાંખલડી, ભોગી શ્રમર લલચાવતી,
 રાતલડી સુતી લાજે મુજને વેરણુ થઇ અકળાવે
 મનમથર્મા બ્યાકુળ વામા થાય (૩)
 મનહરને મળવા ઘેલી જાય (૩)
 આવે કાષ્ઠ આવે રસીયા વીરહી કાયા

શીતળ થાય—મને૦

ત્રીવેણી અને સખીઓ— ૧૧

ગાન મધુરાં ગાય રતિનાં રૂપે કામ લગ્નવે,
 રનેહ સુધારસ સીંચન કરતાં ઘડી ઘડી શરમાવે,
 મુજને જો મોહન મન લાવે,
 વાત વાતમાં રીસ કરીને, રોષ દોષ દર્શાવે,
 પશુ જમતાથી પજે પડું તો છાતી થુ લપટાવે—મુજને૦
 કરી કમાણી પૈસા લાવે, પેટીમાંજ દબાવે,
 કુંચી કરમાં. દ્યો રોટાણી ! કહી કહી બોલાવે—મુજને૦
 ધર કુકડો થઇ ધરમાં બેસી, આઠા નિત્ય ઉઠાવે,
 ધરની દેવી કહી સુલુહો, સેવા સર્વ મળવે—મુજને૦
 પ્રેમ મુખને પ્રેમ જોતી તે પ્રેમ સુધા પીવરાવે,
 પ્રેમેથી પરિભ્રમણ આપી, પ્રેમ ક્રમે કુલાવે—મુજને૦

ત્રીવેણી અને શાસ્ત્રીજી— ૧૨

લાલ લોચનો નીરખી લાલા હારી હું મન મોહન મારા,
 પ્રેમ ખુલાખા પ્રાણુ ખુલાવો રેલાવો રતિરસની ધારા.
 કામ મંદિરિયામાં આવો રસીયા રસ પીનારા,
 શ્રવ્યા સુખકર શોભાવો, હું છું આધીન દારા;
 ખીલી વાઢી લૂટાવો, લુટો રસીલા માર;
 રાતલડીરે ! રસીયા સંજે માણુશું—હા-કામ.

અભિમન્યુ— ૧૩

ત્રિવિની કૃતિ મતિ આ, છે અપાર !
 ક્યારે દરિદ્ર ક્યારે ધનિક, શી રચના !—ત્રિવિં
 કરતી કવચિત નૃપતિ પામર જનને,
 છુપ ભારી રાજ્ય હારી, ભટકે;
 વિપદહાર, વિશ્વાધાર, જીદીન જનના—ત્રિવિં

વિલાસિની— ૧૪

મનહર મોહનપર વારીરે, બલિહારી.
 જખી સુંદર મનમાં ધારીરે, બલિહારી—
 કામણુગારે કામણુ કાધું, મદને મમ ભાન હરી લીધું,
 કરી ધાયલ બાળ કુમારીરે બલિહારી—
 મનનો પરમેશ્વર એ મારો, કરેના દોષથી કદીયે નારો.
 વરં વહાલમ વહાલ વધારીરે, બલિહારી—
 પીયુને અધરામૃત પાન ધરી, પરિરંજણ પાક રસાળ કરી,
 સેવક કરે સેવ સમગરીરે, બલિહારી—

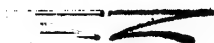
ગોકુળ-મથુરી-શાસ્ત્રી-ખોડા-૧૫

જોજો આ નવી નવાઈ, ખુરશી ઉપાડી ચાલો સાથ—
 ખોડા ટેબલ ઉપાડ, આવી પહોંચી છે ધાડ,
 શાને કરે છે વાર, જોજો આ જુલની બપાઈ;
 નિંદાતું કેવું છે માફું પરિણામજ,
 નાચોને નાચ તમે ગરજ ગુલામજ, ચલાવ.
 તતતત થેઇ (૩) તથેઇ, તથેઇ, તથેઇ,
 માથે ઉપાડો ભાર, હાજી હાજી તૈયાર;
 મને જીતાના માર, બચ્ચાને માફ કર બાક—

— ફાપ —

અંક ૨ બે

સખીઓ—

૧૬

મોઘી સરખતી મેંતો, કંચુકી ઉમંગમાં,
 પ્હેરીને ચાલી સખી ! રમવા હું રંગમાં,
 રાતભડી ખીલી ખુબ ચંદા ચમકાવતી,
 હસતી હું ચાલી મધુર ઝાઝર ઝમકાવતી
 મોની ઝળકે (૨) કંચુકામાં અમૂલ્ય રે પ્હેનડી—મોઘી.
 કંચુકી કસળી કસી, ધરી સોળ શૃંગાર,
 ચમ્પ જાવા તૈયાર હું રતિ મંદિર બને દ્વાર.
 શોભા અંબરની ન્યારી, ચમકતા તારલીયા ભારી,
 રાજે રવિ શશી બે દેવ, કળા આકાશ તથ્થી ધારી
 પહોંચી પ્રીયતમ પાસ હું નીરખી નયને નાય,
 ખેંચી પાલવ પ્રેમથી ભીડી હૃદય સાથ.
 રસીકને રીઝવવા શૃંગાર સધળા ધારીયેરે
 સફળતો નાર તણો અવતાર પ્રીત વધારીયેરે
 શીયળ ધારી સેવા કરીયે તરીયે દુસ્તર આ સંસાર
 પતિથી તરીયે આ સંસાર.....મોઘી.

વત્સલા અને સખીઓ— ૧૭

આલી ! ધીમે નચાવી આંખ તારી, પ્રીતમ પ્રેમવારી,
 મોભાવળે લુટાસી;

ને હસીત વદન, મધુર નયન, શયનમાં સમારી...આલી૦
આગ અગની, છે અનંગતી, મદન જંગથી

પ્રુઝાવ જ ખીયારી !

પ્રેમધારી, રસ ભારી, ધુતારી, રસબીનાને,
પાછ પ્રીત ધારી—ને હસીત૦

અલિ૦ અને વતસલા— ૧૮

શામળીયા આ સુંદરી સ્ત્રીકારજ્ઞેરે,
વાહ રસીયા, આ કુમુદનળા શશી રાજ્ઞેરે;
મદનયને હું લુંટાઉ, વનવેલી હું વીંટાઉ,
પ્રીતમ તમ તરસ રેલાવજ્ઞેરે—શામળીયા૦
શાશ્વી પ્રીય વાણી વશીકરણી,
હું દાસી પ્રીય નાથ ચરણની;
કમળ નગ્ન છળી ચંપક વરણી,
સળું સેવના વીર સુમટની;
કુમુમ બાણ સમ નયનાં નૃત્યે હારી, હૈયા હારજ્ઞેરે—શામ૦

શ્રીકૃષ્ણ અને અલિમ-યુ— ૧૯

એ ભારી આશિષં છે, કરે સુવશ વિસ્તાર,
અપ્રિયજ ડીર્ઘિ પામજો, હજો સુખદ સંસાર.
શરણુ શુભ રાચેરે આનંદ ધનનું,
અનંત અદ્ધ કાપી, વરદ કર સ્થાપી,
અક્ષય પદ આપો એ તારણુ તનનું.—શરણુ૦

છો પાળક નીજ સકતના, પૂણું ઘડાઅવતાર,
 ઉરધારો એ પ્રાર્થના પ્રણમું વારંવાર,
 સમર ભવભારી, અવિનાશી થોડો ઉગારી—અક્ષય૦

ત્રીવેણી—

૨૦

મદન સતાવે, માફ મન સરભાય,
 મન સરભાય, માફ તન કરમય...મદન૦
 ભોજન અક્ષાવાને, નીંદ ન આવે,
 વિરહ જગાવે, મારી જીવાની જણાય—મદન૦
 રતિ રસ પાવાને, અધિરાષ્ટ્ર આવે,
 મને હાથ ચોળી મારી કસોક્કસ યાવ.—મદન૦

ત્રીવેણી-ગોકુળ-સીપાઈ-શાસ્ત્રી-૨૬

ચાલ ચાલ થઈ જા તૈયાર, બૂલ્યો હું છોડો સરદાર.
 ચાખો મજા તો ભગાર, માફ કરો મારો ન માર—
 રડ્યા ઠીક સજા થઈ, મારી અક્રમ મારી ગઈ,
 ચાલો સરદારમાં ભઈ, જેવા જેવી મજા રહી—
 હું બૂલ્યો જોશી ખાતા, જા ઝાંઝરીયા ખખડાતા,
 વાહ (૩).....ચાલ

ગોકુળ-મથુરી—

૨૧

ઉપાડ લેને ખુરશી ટેબલ, એ આસા ફરમાવી
 સરકાર થોડો આપ હુકમમાં, હાજર સ છે બાપી—

મુજને ઠેકાણે લાવી, હાં મુકિત તો ઠીક લગાવી
 શીરતાજ શિથ નમાવી, હું હારી તાબે આવી
 કમ મથુરી કેવી સીધી, કરી તને શરમાવી
 પીયરનું તાન બૂલાવી, લે આપું ધરની ચારી
 હ્યો ચાલો..... હા ચાલો.....
 આ જોડી ઠીક જમાવી.....

મહિલા મંડળ—

૨૩

મંદિવ મારે જાજ વેવામ્ જમ્યા,
 સાજન મોતી યાજ ભરીને વધાવ્યા—મંદિવ.
 રૂા પુલના હાર મુંજાવ્યારે,
 મેંતો મોતીડે ચોક પુરાવ્યારે,
 વરરાજને તોરણ લાવ્યા—મંદિવ.
 મારા ઉરમાં આનંદ ન મળ્યેરે,
 દેખી હરત મેળાપ હરખાયેરે,
 વર કન્નાના કોઠા પુરાવે—મંદિવ.

— રૂાપ બીજો. —

અંક ત્રીજો

મુલદ્રા—

૨૪

અખિલ વિશ્વના વિષ્ણુ કૃપાનિધિ જગત્પતિ—
 અધમને હિદ્દારનાર, ત્રિવિધ તાપ ટાળનાર;
 દયા ધરી હરિ વિદારો સર્વે દુર્મતિ—અખિલ.
 સૃષ્ટિ સર્વ સરજનાર, વિલય આપમાં યનાર,
 નિદા કરી જરી, કરો મુપંથમાં ગતિ—અખિલ.

વાસના-અલિ-સખીઓ—૨૫

શુરા ભૂમી સમરની સૌભાવળેરે,
 રીપુરોગીને વિન્ય બધારળે;
 યજ્ઞ ભોગી યજ્ઞને વહેલા આવળે,
 કીર્તિમાળા કૃષ્ણમની સોદાવળે;
 સકાયક શ્રી ગિરિવર ધારી, આવું શત્રુ સંહારી
 સંચરળે અશ્વિકર ધારી, વહાલા કું લખપર વારી
 ધીરા ! ધરણી તલને ધુળવળેરે—રીપુ.

શ્રીકૃષ્ણ—

૨૬

સત્ય સનાતન ધર્મ આ જગમાં
 વિશ્વ પ્રેમ હૃદય રમ રગમાં—સત્ય.

એટલે શિદ્ધિ એટલે સિદ્ધિ
 ચૈદ ભુવનની એક સમષ્ટિ
 ધર્મ ધુરંધર પ્રેમ પુરંદર
 અંતરથી ભજ અભય અલગમ!—સત્ય.
 એટલે મંત્ર રવતંત્ર જીવતનો
 તંત્ર અસાધીક બ્રહ્મ જીવનનો
 એજ અનંત અવુપમ આનંદ
 તપ જપ અન્ય ઠરે બગદમમાં—સત્ય.

ગોકુળ-મથુરી-શાસ્ત્રી-ત્રીવેણી—૨૭

પ્રજુ કૃપાએ આજે છૂટયા સંતાપથી
 દયા દરી દીના નાથે ટાળ્યા પરિતાપથી—
 સંકટના કુંભર દીધા, ભૂલ્યો ના બાપથી
 સીધાનું આકું કીધું, બેહદ ભૂલ યાપથી—
 શાળી કફની વાળાઓ બુન છે સાપથી
 સાફં ચયું કે છૂટયા સર્વે એ પાપથી—

શ્રીકૃષ્ણ—

૨૮

ભુઓ હૃદયમાં વિચારી, રે બાતા!—ભુઓ.
 કામ ક્રોધ અરિ મોહ ચરી તો,
 યોગી જ્ઞાની પશુ જાયે હારી, રે બાતા!—ભુઓ.

[૩૦]

મમતામાં મુરખ મરી, વિધવિધ કરતો કમ
કુટીલ જતો નવ જણતા, દેહ ધરતો મમ
જુઠી માયા ભરમાવે ભારી, રે ખાતા!—જુઓ.

સર્વ—

૨૯

આજે આનંદ આનંદ હૃદયે અપાર,
દશે દીક્ષાઓમાં, વ્યાપી રહ્યો જ્યજ્ઞવલ્કા
ગુણ મણી ગાન મધુર ખડુ ગાયે,
સહુ સર્જન મન હપ ન માયે,
નીરખી મંડપ શોભા ઈંદ્ર લગાયે—આજે.

જાહેર ખખર.

નીચે દર્શાવેલા નાટકનાં ગાયનોના ઓપેરાઓ શકડી
કામતે અમારી શ્રી લક્ષ્મી કાન્ત નાટક સમાજનો જ્યાં જ્યાં
મુકામ હશે ત્યાં ત્યાંની એન્ડ્રીસમાંથી મળશે.

૧ દાનવી માર્યા૬-૩-૦
૨ સૂર્યકાન્ત૦-૩-૦
૩ બોહાણો૦-૩-૦
૪ મુખા ચંદ્રિકા૦-૩-૦
૫ વીર કુણાલ૦-૩-૦
૬ પ્રેમ-સંહાર૦-૩-૦
૭ શંકરાચાર્ય૦-૩-૦

માલેક,

શ્રી. લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ.

